

МОДЕЛЬ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ДИДАКТИЧНИХ ІГОР

Актуальність проблеми. Вихід України на міжнародний рівень, об'єднання країн у єдиний Європейський Союз зумовили підвищення вимог до вивчення іноземних мов, починаючи з початкової ланки. Оскільки основна роль у зацікавленості дитини іноземною мовою належить вчителю, то на професійну підготовку такого спеціаліста, розвиток його особистості звернена особлива увага.

Початок вивчення іноземної мови з молодшого шкільного віку відбувається разом з бурхливим розвитком інтелектуальної, емоційної, когнітивної сфер дитини, тому визначального значення набуває як мотивація до навчання, так і методи, використані вчителем, у навчально-виховній діяльності. У зв'язку з тим, що початок навчання в школі пов'язаний з переходом від ігрової до навчальної діяльності, на наше переконання, одним із провідних методів навчання іноземної мови повинна бути дидактична гра.

На думку дослідниці Л.О. Андрєєвої, дидактичні ігри у навчанні іноземної мови виступають засобом організації пізнавальної діяльності, розвитку розумового та етико-естетичного потенціалу, комунікативних здібностей та оцінно-емоційного ставлення особистості до дійсності, оточення і самої себе [5]. В свою чергу, О.С. Казанічер стверджує, що дидактичні ігри у навчанні іноземної мови сприяють розвитку інтересу до навчального предмету; вони спрямовані на активізацію розумової діяльності учнів, оскільки діти поставлені в умови самостійного отримування нових знань [2, с. 2–3]. А.О. Захарченко переконана, що дидактичні ігри сприяють підготовці до комунікативної діяльності [1, с. 30] (що є головною метою навчання іноземних мов). О. Паршикова схильна до думки, що у початковій школі основною формою і головним прийомом навчання іноземної мови повинна бути навчальна гра [3, с. 51].

Однак, досвід у галузі педагогічної освіти, аналіз змісту підготовки майбутніх учителів іноземних мов вказує на необхідність перегляду системи навчання з метою озброєння студентів знаннями, вміннями і навичками організації дидактичних ігор у навчанні іноземної мови молодших школярів, оскільки вони використовуються рідко, і, як правило, в якості фізкультхвилинок, переважно не носять навчального навантаження.

Тому **мета статті** полягає в обґрунтуванні необхідності системи підготовки майбутніх учителів іноземних мов до організації дидактичних ігор у навчально-виховному процесі початкової школи; **завдання статті** передбачають аналіз стану використання дидактичних ігор у навчанні іноземної мови молодших школярів на сучасному етапі та окреслення спеціальної методики підготовки майбутніх учителів іноземних мов до означеної діяльності.

З метою з'ясування причин виникнення такої проблеми та ставлення вчителів іноземних мов та майбутніх спеціалістів до досліджуваної нами проблеми використовувались анкетування та інтерв'ювання вчителів м. Івано-Франківська та студентів педагогічних факультетів спеціальності «Початкове навчання. Іноземна мова та література» Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка та Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Виявилось, що вчителі позитивно ставляться до організації дидактичних ігор, однак не всі використовують зазначений вид діяльності у практиці. Так, 65% вчителів іноземних мов використовує дидактичні ігри у навчанні іноземної мови молодших школярів, решта (35%) – не використовує, вчителі пояснюють це браком часу (7% випадків), необізнаністю в даній проблемі (2% випадків), відсутністю належної підготовки у вузі (2% випадків). На нашу думку, така ситуація пов'язана з тим, що вчителі не обізнані з психологічними особливостями розвитку дитини молодшого шкільного віку, тому не враховують такого важливого факту у розвитку дитини, як чітко виражена потреба в ігровій діяльності та не володіють методикою організації дидактичних ігор у навчанні іноземної мови.

Так, у процесі нашого дослідження було з'ясовано, що лише 63% учителів іноземних мов володіють зазначеною методикою, 31% опитаних зізналися, що їм бракує теоретичних та методичних знань, 6% респондентів визнали, що не отримали належної підготовки у вузі. Як бачимо, майже однакова кількість учителів використовує дидактичні ігри та володіє методикою їх організації (65% та 63%), решта ж не використовують, бо не мають належних знань, умінь, часу, бажання.

Разом із тим, лише 12% майбутніх учителів іноземних мов володіють методикою організації дидактичних ігор, 73% респондентів визнали, що їм бракує знань, 12,5% студентів переконані, що вони не отримали належної підготовки у вузі, 2,5% опитаних не володіють зазначеною методикою.

Коли ж ми поцікавилися, чи потрібна спеціальна підготовка вчителя до організації дидактичних ігор у навчанні іноземної мови молодших школярів, то 87% учителів та 89,5% студентів відповіли «так»; не вважають потрібною таку методику 11% педагогів та 6% студентів; не визначились 2% вчителів та 4,5% студентів. Таким чином, можна говорити про доцільність та необхідність спеціальної методики підготовки вчителів до організації дидактичних ігор у навчанні іноземної мови.

Виходячи з вище сказаного, метою дослідження стала розробка моделі та методики ефективної підготовки студентів до організації дидактичних ігор.

Для досягнення високих результатів у формуванні у студентів професійних умінь організувати дидактичні ігри у навчанні іноземної мови нами було обрано метод моделювання та створено модель підготовки майбутніх учителів іноземних мов до організації дидактичних ігор у навчально-виховному процесі початкової школи.

Структурними компонентами запропонованої моделі виступили мета, зміст, завдання, педагогічні умови, принципи, методика підготовки до організації ігор (складовими якої виступили методи, форми, етапи підготовки, критерії готовності, діагностика рівнів сформованості розвитку умінь, рівні розвитку умінь організувати ігри), педагогічне керівництво, критерії

сформованості, результати. Така модель розглядається як цілісна педагогічна система, *мета* та функціонування якої спрямоване на готовність майбутнього вчителя іноземної мови до організації дидактичних ігор.

Означена мета тісно пов'язана з педагогічними завданнями, вирішення яких залежить від конкретних педагогічних умов. Впровадження зазначеної моделі у професійну підготовку передбачало вирішення наступних основних *завдань*: 1) розвинути мотивацію студентів для оволодіння вміннями організовувати дидактичні ігри; 2) забезпечити єдність та взаємозв'язок усіх структурних елементів запропонованої моделі підготовки; 3) поєднати теоретичні знання з практичною діяльністю; 4) урахувати індивідуальні особливості студентів; 5) створити позитивний настрій у студентів під час організації лекційних та практичних занять; 6) формувати у майбутніх учителів іноземних мов систему професійних знань, умінь та навичок організовувати дидактичні ігри у навчально-виховному процесі початкової школи; 7) сприяти формуванню особистості студента як спеціаліста-професіонала.

Вирішення зазначених вище завдань значною мірою залежало від педагогічних умов, за яких було організоване експериментальне навчання. Під педагогічними умовами ми розуміли штучні обставини навчально-виховного процесу студента у вузі, які, у нашому випадку, сприятимуть створенню і оволодінню професійними вміннями організовувати дидактичні ігри. Таким чином, нами було виокремлено наступні *педагогічні умови* формування готовності майбутніх учителів іноземної мови до означеної діяльності:

- організація навчального процесу майбутніх учителів іноземних мов з орієнтацією на поєднання психолого-педагогічних, спеціальних та методичних дисциплін та навчально-педагогічних ігор, практики і самостійної роботи студентів;
- упровадження спецкурсу за вибором «Організація дидактичних ігор у навчально-виховному процесі початкової школи (на матеріалі вивчення іноземної мови)» та забезпечення зв'язку лекційних, семінарських та практичних занять (у тому числі, у формі навчально-педагогічних ігор);

- наявність системи навчально-педагогічних ігор для підготовки студентів та відповідного дидактичного забезпечення;
- організація навчально-виховного процесу студентів з орієнтацією на їх взаємодію, активну творчу позицію та самостійність у прийнятті рішень;
- наявність зацікавленості особистості студента у навчанні іноземної мови дітей молодшого шкільного віку та організація дидактичних ігор, особистісної установки студентів на оволодіння професійними вміннями під час навчання;
- обов'язковість самооцінки та діагностики рівнів сформованості професійних умінь у студентів організовувати дидактичні ігри;
- підготовленість педагогічного керівника до організації та проведення окресленої методики.

Зміст підготовки студентів до організації дидактичних ігор реалізується через методику підготовки, рівні готовності до означеного виду діяльності та їх діагностики на основі системи педагогічних принципів. В основу нашої моделі підготовки майбутніх учителів до організації дидактичних ігор лягли загальнодидактичні та специфічні *принципи*. Осередком побудови експериментальної роботи виступили наступні загальнодидактичні принципи: науковості, систематичності та послідовності навчання, доступності навчання, зв'язку навчання з життям та педагогічною практикою, свідомості і активності у навчанні, міцності та практичності знань, принцип індивідуалізації та диференціації, принцип емоційності навчання. Разом з тим, у процесі підготовки майбутніх учителів іноземних мов нами були реалізовані психологічні (принцип мотивації, принцип поетапності у формуванні організаційних навичок і вмінь, принцип урахування індивідуально-психологічних особливостей студента, принцип урахування адаптаційних процесів) та методичні (комунікативності, професійної спрямованості, ситуативно-тематичної організації навчання, урахування рівня володіння мовою) принципи. Окрім того, використовуючи методи активного навчання у підготовці майбутніх учителів іноземних мов з метою формування готовності

до проведення дидактичних ігор у навчально-виховному процесі початкової школи, нами був урахований також принцип об'єктивності, орієнтація на розвиток особистості майбутнього вчителя іноземної мови. Слід зауважити, що основна увага була зосереджена на принципі комунікативності та ситуативно-тематичної організації навчання.

Зазначені принципи лягли в основу формування методики та визначення методів роботи зі студентами. Методика підготовки до організації дидактичних ігор стала визначальною у підготовці спецкурсу «Організація дидактичних ігор у навчально-виховному процесі початкової школи (на матеріалі вивчення іноземної мови)».

Основною формою підготовки виступила «Школа майбутнього вчителя іноземної мови у початковій школі», що включала згаданий вище спецкурс, самостійну роботу студентів під педагогічним керівництвом, педагогічну практику.

У процесі роботи, використовуючи метод «мозкового штурму», нами була виструктуризована модель вчителя іноземної мови-організатора дидактичних ігор. Схематично результати нашої роботи показано на рис. 1.

Рис. 1. Модель вчителя іноземної мови-організатора дидактичних ігор (за результатами використання методу «мозкового штурму»)

Таким чином, як бачимо, студенти звернули увагу на організаційні здібності педагога, креативність, врахування індивідуальних особливостей молодших школярів, «досконалі знання про дидактичні ігри» (!), бажання працювати з дітьми та вміння зацікавити їх у вивченні іноземної мови, що говорить про усвідомлення майбутніми вчителями рівня знань та необхідних умінь для ефективної професійної діяльності.

Для конкретизації методики організації дидактичних ігор ми використали технологію, запропоновану Л.С. Філатовою [4, с. 121–122], яка досліджувала підготовку майбутніх учителів початкових класів до організації спілкування учнів у процесі розвиваючих ігор. Таким чином, на основі аналізу досліджень

Л.С. Філатової, організація дидактичних ігор складається з виконання наступних організаційних завдань: 1) визначення статусу дидактичних ігор у навчанні іноземної мови у навчально-виховному процесі початкової школи, що реалізується через спостереження за діяльністю вчителів іноземної мови, які використовують дидактичні ігри, спілкування з дітьми та вчителями; 2) вибір дидактичних ігор відповідно до програмових вимог до навчання іноземної мови, теми, яка вивчається, віку учнів, конкретної мети, яку вчитель ставить у навчальному середовищі, якщо на уроці, то – врахування етапу уроку і відповідної гри. Основними критеріями такого вибору Л.С. Філатова визначила зміст навчально-виховних завдань на уроці або занятті, ігрові інтереси учнів, різноманітність змісту ігор, можлива варіативність ігрових форм; 3) розробка плану організації дидактичних ігор; 4) забезпечення розвитку дитини в грі через різноманітність дидактичних ігор, врахування під час організації ігор вікових, анатомо-фізіологічних та індивідуальних особливостей молодших школярів, їхніх інтересів та потреб; 5) визначення ролі вчителя іноземної мови у процесі гри (вчитель як організатор, помічник чи учасник); 6) завершення та аналіз гри.

Виходячи із вище сказаного, хочемо підкреслити, що врахування наведених позицій здатне забезпечити як ефективність ігрової діяльності у навчанні іноземної мови, так і розвиток учнів та вчителя.

Як **висновок**, зазначимо, що основою ефективно організації дидактичних ігор виступає взаємозв'язок та єдність елементів системи підготовки студентів, реалізація особистісно орієнтованого, особистісно-креативного, комунікативного, комунікативно-ігрового та сугестивного підходів до навчання студентів із врахуванням принципів, методів, форм та етапів підготовки, педагогічних умов, які спрямовані на досягнення мети – готовність майбутніх учителів іноземних мов до організації дидактичних ігор у навчально-виховному процесі початкової школи.

Резюме

У статті акцентується увага на необхідності підготовки майбутніх учителів іноземних мов до організації дидактичних ігор на початкових етапах вивчення іноземної мови з учнями молодшого шкільного віку. Розкривається позиція студентів та вчителів іноземних мов до означеної діяльності. Пропонується модель підготовки майбутнього вчителя іноземної мови до організації дидактичних ігор у навчально-виховному процесі початкової школи.

Ключові слова: професійна підготовка, учитель іноземної мови, дидактичні ігри, початкова школа, модель.

Tamara Marchiy-Dmytrash. The model of future English teachers training to didactic games organization.

The attention is paid on the necessity of future English teachers training to didactic games organization in the article, which is connected with the beginning of studying English from primary school. The attitude of students and English teachers to this problem is shown. The model of future English teachers training to didactic games organization in educational process of primary school is proposed.

Key words: professional training, English teacher, didactic games, primary school, model.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Захарченко А. О. Особливості організації навчання англійської мови на ранньому етапі // Англійська мова в початковій школі. – 2008. – №1 (38). – С. 28–31.
2. Казанічер О. С. Дидактичні ігри як засіб активізації діяльності учнів на уроках англійської мови // Англійська мова та література. – 2007. – №36 (190). – С. 2–3.
3. Паршикова О. Навчання іноземних мов у початковій школі // Рідна школа. – 2002. – №2. – С. 48–52.
4. Філатова Л. С. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до організації спілкування учнів у процесі розвиваючих ігор : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.04 / Філатова Лада Семенівна. – Харків, 2002. – 226 с.
5. http://psf.grsu.by/library/copy_of_04/inform/4